

OTA-ONALARGA BOLA TARBIYASI HAQIDA MA'LUMOT BERISH

Usanov Sherzod

(Samarqand viloyati pedagoglarni yangi metodikalarga o'rgatish milliy markazi
"Pedagogika, psixologiya va ta'lim texnologiyalari" kafedrasida katta o'qituvchisi)

ANNOTASIYA

Maqolada ota-onalarga bola tarbiyasi haqida ma'lumot berish ilmiy-pedagogik jihatdan asoslanib, bola tarbiyasini yanada yaxshilash va takomillashtirishiga oid tavsiyalar berilgan.

Tayanch so'zlar: Oila, ota-ona, bola, tarbiya, ma'lumot, tarbiyani yaxshilash, takomillashtirish, amaliy tajriba, kelajak, pedagoglar, ruxiyat, bilim.

АННОТАЦИЯ

В статье даны рекомендации, как донести до родителей информацию о воспитании детей на основе научно-педагогических аспектов, а также по дальнейшему совершенствованию воспитания детей.

Ключевые слова: Семья, родители, ребенок, воспитание, информация, совершенствование образования, совершенствование, практический опыт, будущее, педагоги, дух, знания.

ABSTRACT

The article provides recommendations on how to provide information to parents about child rearing based on scientific and pedagogical aspects, and to further improve and improve child rearing.

Key words: Family, parents, child, education, information, improvement of education, improvement, practical experience, future, pedagogues, spirit, knowledge.

Kishilik jamiyati taraqqiyoti tarixiy tajribasidan ma'lumki, bola kamoloti asosan oilada shakllanadi. Oila jamiyat hayotini olg'a suruvchi, kelajak avlodlarni tarbiyalab yetishtiruvchi, kamol toptirish uchun ma'sul bo'lgan tarbiya o'chog'idir.

Yangi O'zbekiston rivojlanishining bosh mezonida aholisi orasida umumiy hamda pedagogik madaniyatni oshirish maqsadida, ma'rifiy ishlar takomillashtirilib borilishi belgilangan. Shu nuqtai nazardan oila tarbiya muammolari ichida, ota-onalarning tarbiyachilik madaniyatini oshirish eng dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda.

Oilaning tarbiyaviy imkoniyatlari bag'oyat keng va ko'p tarmoqli. Ota-onalar o'z oilasining tarbiyaviy va moddiy imkoniyatlaridan to'la foydalana olsalar oilalar iqtisodiy, ma'naviy, ijtimoiy jihatdan barqaror, mustahkam bo'ladi. Bunday ijtimoiy maqsadga erishish uchun oilada ota-onalarning pedagogik madaniyatini oshirish zarur.

Shuning uchun ham ota-onalarga oilada bolalar tarbiyasi haqida bilim va tarbiya uslublari bilan qurollantirish g'oyat amaliy va ijtimoiy ahamiyatga ega. Atoqli pedagoglar oilada tarbiyani maqsadga muvofiq tashkil etish shartlaridan biri ota-onalarning tarbiyaviy savodxonligini oshirish deb hisoblangan va shunday bo'lib qoladi.

Buning uchun avvalo ota-onalar bola tarbiyasi haqida bilim berishning maqsad va vazifalarini bilishlari kerak. Avvalo ota-onalarga bola tarbiyasi haqida ilmiy ma'lumotga ega bo'lmay, bolani to'g'ri tarbiyalash mumkin emasligini tushuntirish, anglatish kerak. Natijada ota-onalarda ana shu ilmiy bilimlarga tayanib bolani to'g'ri tarbiyalash bilan bog'liq amaliy ko'nikma, malaka va tajriba tarkib topadi.

Xususan mashhur rus pedagogi K.D.Ushinskiyning «Pedagogik adabiyot sohasida»gi risolasida: "Ota-onalar uchun pedagogik bilim dastlabki adabiyotlar o'rganishdan boshlanadi. Bola tarbiyasidagi bilim xalq ruhi bilan sug'orilgan xalqchilik g'oyasiga asoslangandagina ota-ona bilimdon, tarbiyachilik san'atiga ega bo'la oladilar"[1], -deb bolani milliy tarbiyalashga da'vat etgan.

K.D.Ushinskiy oila tarbiyasiga yuqori baho berib, oila tarbiyasi ota-onalarning xususiy ishi emas, balki ularning fuqarolik burchi deb hisoblagan. U bolalar tarbiyasi

va ta'limi haqida g'amxo'rlik qilishni butunlay maktab zimmasiga yuklab qo'yishga intiladigan ota-onalarni qoralagan. Ushinskiy ota-onalar bola ta'lim-tarbiyasiga oid bilimlar olishlari zarur deb hisoblagan va uni quyidagicha ifodalagan: «Ota-onalar o'z bolalaridan nimalarni talab etishlari mumkinligi haqida to'g'ri va aniq tushunchalarga ega bo'lmoqlari kerak». Ular «tarbiyaning bo'lajak muvaffaqiyatlari va muvaffaqiyatsizliklarining dastlabki urug'larini sohadilar. Bunda ular uchun ta'lim-tarbiyaga doir bilim olishning qanchalik muhim ekanligini tushuntirib o'tirishning hojati yo'q»[1], -deb e'tirof etgan.

Haqiqatdan ham ba'zi ota-onalar farzandlaridan ular uchun juda zarur bo'lgan narsalarni ham talab qila olmaydi. Bunday hol bola tarbiyasida muammolar kelib chiqishiga sabab bo'ladi. Ayniqsa, bugungi kunda oilada bolalarni milliy tarbiyalash borasida ba'zi ota-onalarning bilimi yetarli emas.

Onalarning bola tarbiyasidagi o'rni to'g'risida mashhur pedagog Faxr-ul Banot Subg'atulloh qizi «Oila saboqlari» asarida: «...Bir bola dunyoga keluvi birla, uning eng avvalgi tarbiya maktabi onaning quchog'idir. Avvalgi tarbiya naqadar tubli bo'lsa, shunga qarab boshqalarning ham komil darajada o'rganiluvi aniq bo'lgandan bolalarning tarbiyasi komil bo'lishi uchun qizlarimizning, xotunlarimizning go'zal tarbiya ko'rgan bo'luvlari, xususan tarbiyasi, fikrli bo'luvlari lozimdir. Bolalar tarbiyasi xotunlarga maxsus bir vazifa bo'lgani uchun bu tarbiya qiluvchilarning bilim darajalari yuqori bo'lmog'i lozim»[2] -deb bildirgan fikri bag'oyat qimmatli va hayotiydir.

Taniqli tatar pedagogi Rizouddin ibn Faxruddin "Oila" asarida onalarning bilimli bo'lishi haqida: «...Bir mamlakatni idora qilmoq uchun naqadar ko'p usullar qo'llashga zarurat bo'lsa, oilani idora etish mushkulligi bundan yengil ish emas. Shuning uchun xotunlar ilmi bo'luvlari zarur. Shunga ko'ra xotunlar ona-yu, xotun bo'lish uchun shu ilmlarni o'rganish lozim bo'ladi». «Insonlarning saodatlar tarbiyaga bog'liq bo'lib, tarbiya ham xotunlar qo'lidadur. Shuning uchun, umuman xalqni tarbiyasi qilish uchun xotunlarni tarbiyalamoq hamda shu tarbiyani bolalarga ham bera

oladigan darajaga olib borish lozim»[3], -deb ta'kidlagan fikrlari oila tarbiyasida hayotiydir.

Turk pedagogi Aliy Nazimo «Qizlar tarbiyasi» asarida onaning bilimdon bo'lishi haqida: «yurt jamoalarining yaxshi tarbiya qilinuvi, salomatligi va onalikning, zavjalikning ado qilinuvi, yurt ishlarining ko'rkam suratda yuritiluvi uchun qizlarga mustahkam va to'g'ri bir ravishda ilmu-tarbiya o'rgatuv lozimdir. Endi xonim qizlarga aytamiz: tirishingiz, vaqtni o'tkazmay, aqlu zehningizni o'tkir qilingiz, qaysiki ikki shart birladir. Birinchisi: ishlarning birinchi darajalisi qizlik, xotunlik, yosh onalik kabi ishlaringizga hech bir kamchilik keltirmasin. Ikkinchisi shuldirki, bilgan narsalaringiz uchun hech bir vaqt mag'rur bo'lmangiz va uni hamon o'rganishga tirishingiz. Bu ikki shartni o'rniga qo'ya olsangiz, ilmu-kamol egalari bo'lursiz va buning uchun hech kim sizni ayb etmas»[4] -deb o'rinli ta'kidlagan.

Yuqorida bildirilgan fikrlarning barchasida oilada ota-onalarning bola tarbiyasi haqida to'la va mukammal bilimga ega bo'lish kerakligi e'tirof etilgan va oilada bola tarbiyasi uchun asos, negiz bo'la oladi. Ayniqsa onalarning bilimdon bo'lishi alohida ta'kidlanayapti. Chunki onalar bola tarbiyasida ko'p vaqtni birga o'tkazadi va hal qiluvchi ta'sir ko'rsata oladi. Bu tabiiy hol albatta.

Ota-onalarni tarbiyaga oid pedagogik va psixologik bilimlar bilan qurollantirmasdan turib, oilada bola tarbiyasini to'g'ri tashkil etish mumkin emas. Demak, oila hayotini to'g'ri tashkil qilish uchun olimlar, o'qituvchilar, psixologlar, keng jamoatchilik oila pedagogika fani orqali ota-onalarga amaliy yordam berish tizimini ishlab chiqishlari lozim.

Kuzatishlar shuni ko'rsatadiki, oilada ota-onalarga tarbiyaga oid bilimlar berish va ularning tarbiyachilik mahoratini oshirishda yechimini kutayotgan muammolar ko'p. Uning samaradorligi asosan xalq xo'jaligi barcha mehnatkashlarning bir yoqadan bosh chiqarib maqsad asosida birlashishlariga bevosita bog'liq. Hayotda nima bo'lmoqda? Amalda esa bu masala bilan faqat xalq maorifi va ta'lim-tarbiya muassasalari shug'ullanmoqda.

Bizningcha, ota-onalarning pedagogik savodxonligini oshirishda sinf, maktab ota-onalarining munozarali baxslarini tashkil etish maqsadga muvofiqdir. Bu ishga pedagogikani chuqur o'zlashtirgan tajribali o'qituvchilarni jalb qilish uning samaradorligini yanada oshiradi.

Yuqoridagi tadbirlarga yana qo'shimcha «Onalar maktabi», «Otalar maktabi» ilg'or yoki oilalardagi noxush tajribalarni o'rganish bo'yicha konferentsiyalar, oilalararo musobaqalarni tashkil etish, xalq pedagogikasi talablari va an'analar asosida tarbiyalash kabi tadbirlar ota-onalarning tarbiyachilik madaniyatini oshirishga, to'ldirishga va takomillashtirishga bevosita amaliy yordam beradi.

Yana ilmiy, ruhshunoslar jamiyati, maktab ota-onalar qo'mitasi, oilaga yordam beruvchi jamoat tashkilotlari, gazeta, jurnal, teleradio eshittirish va ko'rsatuvlari, ijtimoiy tarmoqlar ham bevosita ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Ota-onalarga pedagogik ma'lumot berishda olimlarning tavsiyalari, xalq pedagogikasi g'oyalari, tajribalar, ilg'or mehnat jamoalari, faxriylar maslahatlari, rivoyat, hikmat, xadis, maqol va din materiallaridan maqsadli foydalanilsa, uning samaradorligi yanada ortadi.

Shuning uchun ham oilada ota-onalarning bola tarbiyasi haqida ma'lumotini tashkil qilish, oshirish, to'ldirib borish va takomillashtirish bolani etuk qilib tarbiyalashning tarkibiy qismi bo'lmog'i darkor.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. *Ushinskiy K.D. Pedagogik adabiyot sohasida. 2-tom, M.: PFA nashriyoti, 1984. 15-41-b.*
2. *Faxr-ul Banot Subg'atulloh qizi. Oila saboqlari. - Toshkent: «Mehnat», 1991. 70-b.*
3. *Rizouddin ibn Faxruddin. Oila. - Toshkent: «Mehnat», 1991. 37-b.*
4. *Aliy Nazimo. Qizlar tarbiyasi. - Toshkent: «Kamalak», 1994. 46-b.*